

Ks. prof. dr hab. Roman Krawczyk
Akademia Podlaska – Siedlce

Biblijne podstawy Eucharystii

„Oto wielka tajemnica wiary” – tymi słowami kapłan po słowach konsekracji ogłasza dokonanie się substancjalnej przemiany chleba i wina w Ciało i Krew Chrystusa. Ale ta „wielka tajemnica wiary” staje przed nami także wtedy, gdy zagłębiając się w teksty biblijne usiłujemy oczami wiary zgłębić tę tajemnicę, „streszczenie i podsumowanie całej naszej wiary”¹ i centrum życia eklezjalnego. Dostrzegamy to już w pierwszych relacjach o życiu Kościoła, jakie znajdujemy w Dziejach Apostolskich: „Trwali oni w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i w modlitwie” (Dz 2,42).

W niniejszym artykule podejmiemy próbę zrozumienia teologicznego i zbawczego przesłania tekstów eucharystycznych. W tym celu rozpoczniemy od prezentacji i krótkiej charakterystyki sformułowania tych tekstów (1). Następnie przedstawimy starotestamentalny kontekst uczty paschalnej (2) niezbędny do zrozumienia Paschy Chrystusa (3) oraz pastoralny wymiar uczty Eucharystycznej (4).

I. Teksty eucharystyczne

Ustanowienie Eucharystii znajdujemy w czterech miejscach Nowego Testamentu: Mt 26,26-29; Mk 14,22-25; Łk 22,15-20; 1 Kor 11, 23-25.

¹ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1327 (dalej KKK).

Ponadto znajdujemy reminiscencję słów eucharystycznych w J 6,51 (kontekst: 6,46-58) oraz kilka aluzji w Hbr 9,20; 13,12. Wymienione wyżej cztery teksty zawierają dwa podstawowe typy formuł: krótszą reprezentowaną przez Marka i Mateusza (zwaną tradycją Piotrową) oraz formułę dłuższą u Pawła i Łukasza (zwaną tradycją Pawłową). Owe dwie tradycje formowały się niezależnie od siebie, ale wywodzą się ze wspólnego źródła, co tłumaczy ich treściowe podobieństwo. Owa pretradycja była źródłem wspólnym dla wszystkich czterech relacji nowotestamentowych. Obecnie coraz więcej egzegetów za autentyczną i pierwotną wersję tekstową przyjmuje formułę dłuższą. Oto zawarte u Pawła i synoptyków teksty eucharystyczne:

Paweł: „To jest Ciało moje za was wydane. Czyńcie to na moją pamiątkę... Ten kielich jest Nowym Przymierzem we krwi mojej. razy będziecie z niego pili, czyńcie to na moją pamiątkę”.

Łukasz: „To jest Ciało moje, które za was będzie wydane. To czyńcie na moją pamiątkę... Ten kielich to Nowe Przymierze we krwi mojej, która za was będzie wylana”.

Mateusz: „Bierzcie i jedzcie, to jest moje ciało. I wziął kielich, odmówił modlitwę dziękczynną i podał im mówiąc: Pijcie z niego wszyscy. To jest bowiem moja krew przymierza, która będzie wylana za wielu na odpuszczenie grzechów”.

Marek: „Bierzcie i jedzcie, to jest moje ciało... To jest moja krew przymierza, która będzie wylana za wielu”.

Wymieńmy podobieństwa i różnice między tymi dwoma grupami tekstów: Paweł i Łukasz oraz Mt i Mk. U Pawła i Łukasza motyw męki Jezusa określany jest jako: „za was”, natomiast u Mt i Mk: „za wielu” (J 6,51: „za życie świata”). Nakaz: „To czyńcie na moją pamiątkę” znajduje się tylko u Łukasza i dwukrotnie u Pawła, podczas gdy brak go u Marka i Mateusza. Tylko u Mateusza znajdujemy charakterystykę krwi przymierza: „będzie wylana za wielu na odpuszczenie grzechów”. Zwrot ten nie ma odpowiednika w konsekracji chleba. W ten sposób został podkreślony religijny i zbawczy charakter męki Chrystusa i Jego posłannictwa, który był już zaznaczony przy wyjaśnieniu znaczenia imienia Jezus w Mt 1,21 („Albowiem On uwolni swój lud od grzechów”). U Pawła i Łukasza termin „przymierze” jest określony jako „Nowe Przymierze” (u Marka i Mateusza mamy tylko: „Przymierze”) oraz: Nowe Przymierze „we krwi mojej”, podczas gdy u Mateusza i Marka mamy: „Krew Przymierza”. U Pawła i synoptyków występuje wersja: „soma kai haima”, zaś u Jana wersja „sarks kai haima” (J 6,53-54).

Biorąc pod uwagę miejsce sformułowania tekstów o ustanowieniu Eucharystii, wyróżnić możemy dwie formy relacji: jerozolimską reprezentowaną przez Marka i Mateusza oraz antiocheńską zawartą w relacji Łukasza i Pawła.

Relacja Marka o Eucharystii przed pisemnym jej sformułowaniem była przekazywana ustnie na zgromadzeniach wspólnoty. Opis Mateusza jest nieznaczną przeróbką tekstu Marka. Łukasz i Paweł sięgnęli do tradycji, która wskazuje na Kościół w Antiochii lat czterdziestych naszej ery². Wersja Marka i Mateusza jest również bardzo dawna, na co wskazują właściwości językowe ich tekstów, ale trudno dokładnie „umiejszcwić” je chronologicznie.

Egezegeci próbowali dotrzeć do wspólnej relacji pierwotnej tekstów eucharystycznych (Ipssisima verba Jesu), ale nie udało się jej jednoznacznie wypracować. Dla wykładni teologicznej tych tekstów nie ma to jednak istotnego znaczenia. Istotny jest natomiast fakt, że obrzęd eucharystyczny w swej istotnej treści praktykowany w pierwotnych wspólnotach chrześcijańskich ma swoje bezpośrednie źródło we wspólnej wieczerzy Jezusa z uczniami, a nie – jak chciał np. H. Braun – w hellenistycznych ucztach urządzanych dla uczczenia pamięci zmarłych. „Nie można by zrozumieć faktu powstania liturgii eucharystycznej u pierwszych chrześcijan, gdyby nie była ustanowiona przez Jezusa”³.

II. Pascha Starego Testamentu

Pascha Żydów była pamiątką wielkiego dzieła Bożego – wyprowadzenia z domu niewoli. Dzięki temu dziełu Bożemu Izraelici stali się narodem. Przez zawarcie z kolei przymierza na górze Synaj został potwierdzony, sformułowany i skodyfikowany zasadniczy stosunek między Jahwe i Izraelem. „Ta obrzędowa uczta związana ze składaniem w ofierze baranków (Wj 12,1-28.43-51) była pamiątką przeszłości, ale równocześnie była też pamiątką profetyczną, a więc zapowiedzią przyszłego uwolnienia”⁴, uwolnienia głębszego, bardziej radykalnego – powszechnego i definitywnego. Ostatnia Wieczerza Jezusa z uczniami jest wyraźnym nawiązaniem właśnie

² Zob. A. Gerken, *Teologia Eucharystii*, Warszawa 1977, s. 14-15; zob. także P. Benoit, *Opisy ustanowienia Eucharystii*, w: J. Kudasiewicz (red.), „Biblia dzisiaj”, Kraków 1969 s. 332-338.

³ A. Gerken, *Teologia...*, dz. cyt., s. 22; zob. także K. Romaniuk, *Eucharystia w przekazach biblijnych*, w: *Ateneum Kapłańskie* 101(1983) z. 2, s. 159-167.

⁴ Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Sacramentum caritatis”*, nr 15 (dalej cyt. SC).

do tych treści starotestamentalnej uczty paschalnej⁵. Z niej Jezus zaczerpnął pewne elementy i kategorie kultyczne, nadając im równocześnie nową treść⁶. Koloryt paschalny w uczcie Jezusa z uczniami szczególnie widać w redakcji Ewangelii Łukasza: „Tak nadszedł dzień Przaśników, w którym należało ofiarować Paschę. Jezus posłał Piotra i Jana z poleceniem: Idźcie i przygotujcie nam Paschę, byśmy mogli ją spożyć...” (Łk 22,7n). Dzień Przaśników wspomniany przez Łukasza Mateusz nazywa „pierwszym dniem Przaśników” (Mt 26,17). Tak więc Jezus chce obchodzić z uczniami Paschę żydowską. Potwierdzają to szczegóły podane przez pozostałych ewangelistów, którzy wyraźnie wskazują, że Chrystus spożył z uczniami Paschę według ówczesnych zwyczajów żydowskich. Szczegóły jej obchodzenia wspomniane przez Ewangelistów (Mt 26,30; Mk 14,26) wskazują na to, że Jezus włączył w ucztę paschalną ustanowienie Eucharystii i dlatego należy przyjąć, że jest to Nowa Pascha. Jej nowość przejawia się w tym, że analizuje w sposób doskonały trzy wymiary Paschy Starego Testamentu:

a. Pascha żydowska była pamiątką wybawienia Izraela z niewoli egipskiej. Pascha Jezusa jest pamiątką zbawienia dokonanego przez śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa;

b. uczestnicy Paschy żydowskiej utożsamiając się ze swoimi przodkami sądzili, że podobnie jak oni dostępują zbawienia. Nowa Pascha, Pascha Eucharystyczna, udostępnia jej uczestnikom owoce dzieła zbawczego dokonanego przez Jezusa dla wszystkich ludzi wszystkich czasów;

c. Eucharystia jest ofiarą. W Starym Testamencie charakter ofiarniczy miała ofiara baranka. W uczcie paschalnej Nowego Testamentu barankiem paschalnym jest Chrystus. Słowa Jezusa: „To jest moja krew przymierza” (Mk 14,24) są wyraźną aluzją do słów Mojżesza wypowiedzianych w momencie zawarcia przymierza na Synaju: „Oto Krew przymierza, któ-

⁵ Według synoptyków ostatnia wieczerza była ucztą paschalną, zaś według Jana (18,28) wieczór uczty paschalnej przypadał dopiero na dzień Jezusowej śmierci.

⁶ Przede wszystkim wymienić tu można gest łamania chleba przed głównym posiłkiem oraz kielichem błogosławieństwa (trzeci kielich) po tym posiłku. Ponieważ ewangeliści (Mk, Mt, Łk) nie podają jednak przebiegu wieczerzy paschalnej, wielu autorów sądzi, że ostatnia wieczerza była pożegnalnym spotkaniem Jezusa z uczniami połączonym z posiłkiem, a nie wieczerzą paschalną. Szereg szczegółów podanych w tekstach ewangelistów przemawia za paschalnym charakterem ostatniej wieczerzy. Zob. R. Sikora, *Gest „łamania chleba” w Nowym Testamencie*, w: S. Szymik (red.), „Biblia o Eucharystii”, Lublin 1997, s. 111-126; A. Tronina, *Kielich błogosławieństwa (1 Kor 10,16) u źródeł liturgii eucharystycznej*, w: S. Szymik (red.), „Biblia...”, dz. cyt., s. 173-189; J. Drozd, *Ostatnia Wieczerza Nową Paschą*, Katowice 1977.

re Jahwe zawarł z wami” (Wj 24,6). Ale Chrystus swoje przymierze nazywa „Nowym” zaznaczając w ten sposób, że ustanawia nową ekonomię zbawienia w miejsce tej, której pośrednikiem był Mojżesz. Uczta sakralna z Wj 24,3-8 była więc zapowiedzią uczty mesjańskiej Chrystusa⁷.

III. Pascha Chrystusa z uczniami

Chociaż ustanowienie Eucharystii dokonało się w kontekście żydowskiej uczty paschalnej, to jednak podstawowa treść Jezusowej Ostatniej Wieczerzy otrzymuje nowy wymiar i nowe znaczenie. „Odnosi się już do Nowego Wyjścia, Nowego Przymierza i perspektywy Nowej Ziemi Obiecanej”⁸. Słowa i znaki podjęte przez Jezusa w kontekście uczty paschalnej nie odnoszą się do zewnętrznego wyzwolenia człowieka (wyzwolenie z Egiptu, zawarcie przymierza, tablice przymierza), lecz została z nimi związana moc sprawiania tego, co oznaczają.

Gdy w czasie Ostatniej Wieczerzy Jezus nad chlebem i winem wypowiedział słowa: „To jest Ciało moje za was wydane” i „To jest krew moja za was wylana” – złączył je ze swoją śmiercią i swoim zmartwychwstaniem. „Znakom chleba i wina została nadana nowa jakość przez odniesienie do Paschy Jezusa. Zostanie też z nimi związana nowa moc sprawiania tego, co oznaczają w odniesieniu do samego Jezusa i do tych, którzy będą je sprawowali”⁹.

Z tego, co Jezus podczas Ostatniej Wieczerzy powiedział, szczególnie znaczenie mają formuły konsekracyjne chleba i wina: „To jest ciało moje... to jest krew moja”. Słowa te odnoszą się do chleba, a nie do polecenia jego rozdzielania i do wina, a nie do akcji przekazywania sobie kielicha. W żydowskich obrzędach paschalnych, to co było wypowiadane o poszczególnych potrawach odnosiło się do nich samych, a nie do czynności ich rozdzielania albo konsumowania.

Dlatego zaimek wskazujący „to” odnosi się do chleba i wina, a słówko „jest” należy rozumieć w sensie realistycznym. „Nie chodzi tu o działanie

⁷ Zob. J. Kudasiewicz, *Historiozbawcza interpretacja tekstów eucharystycznych*, w: *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* T. 26, nr 4 (1979), s.139.

⁸ Z. Kiemikowski, *Eucharystia i jedność*, Częstochowa 2000, s. 93.

⁹ Tamże, s. 96.

alegoryczne, które jedynie obrazuje interpretowaną rzeczywistość, lecz o doświadczenie, osiągnięcie samej tej rzeczywistości za pośrednictwem symbolicznego działania”¹⁰. Mówiąc o swoim ciele i swojej krwi Jezus zapowiada więc ofiarę, jaką złoży z własnego życia. „Znaki podjęte przez Jezusa w kontekście uczytu paschalnej (Ostatniej Wieczerzy), w szczególności znak łamanego chleba i kielicha błogosławieństwa, otrzymały treści związane z «nowym wyjściem» dokonany w Jego Ciele, czyli z Jego śmiercią i zmartwychwstaniem (por. Łk 9,31)”¹¹.

Najsilniejsze podkreślenie tego, co zwykliśmy nazywać rzeczywistością obecnością Jezusa w Eucharystii znajdujemy u Jana. Według niego Jezus daje nam samego siebie w eucharystycznym chlebie i w eucharystycznej krwi. „Jezus w Eucharystii daje nam nie ‚coś‘, ale samego siebie; ofiarowuje on swoje ciało i przelewa swoją krew. W ten sposób daje całą swoją egzystencję, objawiając pierwotne źródło miłości” (SC 12). Chleb jest Jego ciałem, a wino Jego krwią. Stąd Ewangelista Jan nie używa pary pojęć: *soma* - *haima*, lecz *sarks* - *haima*. Termin *sarks* mocniej podkreśla konkretną cielesność niż termin *soma* (J 6,54), podkreśla konkretną cielesność i historyczność¹². „Ja jestem chlebem żywym, który zstąpił z nieba. Jeśli kto spożywa ten chleb, będzie żył na wieki. Chlebem, który ja dam, jest moje ciało za życie świata” (J 6,51). „Kto spożywa moje ciało i pije moją krew, trwa we Mnie, a ja w nim” (J 6,56).

Obydwie wersje tekstów eucharystycznych opierają się na przekazie o ekspiacyjnej śmierci Sługi Jahwe zawartym w księdze proroka Izajasza. „On obarczył się naszym cierpieniem, On dźwigał nasze bolesti... był przebity za nasze grzechy, zdruzgotany za nasze winy” (Iz 53,4-5). „Zacny mój sługa usprawiedliwi wielu, ich nieprawości On sam dźwigał będzie... On poniósł grzechy wielu i oręduje za przestępcami” (Iz 53,11-12).

Zadośćuczynienie Sługi obejmuje nie tylko Izraela, lecz „wielu”, to znaczy zgodnie z duchem języków semickich wszystkie narody. Tak samo i śmierć Jezusa przynosi zbawienie obejmujące wszystkich ludzi. Jest tu obecny zasadniczy motyw ofiary Chrystusa – motyw ekspiacji uniwersalnej.

Myśl o ofierze jest ściśle związana z przekazem Starego Testamentu o zawarciu przymierza. „Mojżesz wziął krew i pokropił lud mówiąc: «Oto

¹⁰ A. Gerken, *Teologia...*, dz. cyt., s.26.

¹¹ Z. Kiernikowski, *Materiały do pracy na Rok Eucharystii*, Siedlce 2005, s. 6.

¹² Prawdopodobnie chrześcijanie nawróceni z pogaństwa i mówiący po grecku zastąpili termin *sarks* przez *soma*, by nie dopuścić do pejoratywnych skojarzeń, jakie mógł wywołać wyraz *sarks*.

krzew przymierza, które Pan zawarł z wami na podstawie wszystkich tych słów»” (Wj 24,8). Istotną częścią tekstów eucharystycznych jest również myśl o przymierzu: „Nowe Przymierze we Krwi mojej” (Paweł i Łukasz), „Moja Krew Przymierza” (Mt i Mk). W tych sformułowaniach zawarte są trzy ważne motywy teologiczne Starego Testamentu: teologia ofiary, teologia wygnania, i najwyraźniej zaznaczona – teologia nowego przymierza, zapowiedziana w Starym Testamencie przez proroka Jeremiasza (Jr 31,31-34). To nowe przymierze nie będzie związane z cielesnym pochodzeniem od Abrahama, nie będzie czymś narzuconym z zewnątrz i nakazany, lecz będzie darem Bożej miłości: „Umieszczę swe prawo w głębi ich jestestwa i wypiszę na ich sercu. Będę im Bogiem, oni zaś będą mi narodem” (Jr 31,31-33). Chrystus wypowiadając słowa: „Ten kielich to Nowe Przymierze we krwi mojej” stwierdza, że wypełnia się obietnica Nowego Przymierza zapowiadana przez proroków; w cierpieniu i śmierci Jezusa urzeczywistnia się to zapowiadane i oczekiwane Nowe Przymierze. „Eucharystia – jak pisze W. Hryniewicz¹³ – jest właśnie Nowym Przymierzem przypieczętowanym przez śmierć i zmartwychwstanie, a zarazem znakiem i zapowiedzią ostatecznego spełnienia się już obecnego zbawienia”. Śmierć Jezusa jest zawarciem Nowego Przymierza, zaprowadzeniem wspólnoty Boga i człowieka. „Ja będę im Bogiem, a oni będą mi ludem”. W ten sposób jest to „spełnienie się przymierza – testamentu zagwarantowanego Krwią Boga – które dokonało się w Jezusie Chrystusie, w Jego męce, i co On zawarł właśnie w Eucharystii”¹⁴.

Teksty eucharystyczne motyw śmierci Jezusa określają w słowach: „za was”, „za wielu” (J 6,51: „za życie świata”). „Tymczasem Nowy Testament i cała tradycja Kościoła są zgodne co do tego, że Bóg pragnie zbawienia wszystkich i że Jezus Chrystus umarł za wszystkich ludzi, a nie za jakąś ich część”¹⁵. Oto kilka tekstów potwierdzających tę prawdę:

„On, który nawet własnego Syna nie oszczędził, ale Go za nas wszystkich wydał” (Rz 8,32);

„Skoro Jezus umarł za wszystkich, to wszyscy pomarli...
A właśnie za wszystkich umarł Chrystus” (2 Kor 5,14-15);

¹³ W. Hryniewicz, *Eucharystia – sakrament paschalny*, w: Ateneum Kapłańskie 101 (1983) z. 2, s. 233.

¹⁴ Z. Kiernikowski, *Materiały...*, dz. cyt., s. 5.

¹⁵ J. Ratzinger, *Bóg jest blisko nas. Eucharystia – centrum życia*, S. O. Horn i V. Pfnür red., Kraków 2002, s. 36.

„Chrystus Jezus, który wydał siebie samego na okup za wszystkich” (1 Tm 2,6).

Ten ostatni tekst jest szczególnie ważny, ponieważ jego kontekst wskazuje na to, że cytowany jest tekst eucharystyczny.

Taka też jest nauka Kościoła: Chrystus umarł za wszystkich. Nie oznacza to jednak, że wszyscy dostąpią zbawienia. „Z jednej strony mamy szeroki zbawczy charakter śmierci Chrystusa, który cierpiał za wszystkich ludzi, a z drugiej wolność wyboru i odmowy jako granicę procesu zbawczego”¹⁶.

IV. Pastoralny wymiar uczty eucharystycznej

Łukasz i Paweł podkreślają znaczenie Eucharystii dla budowy chrześcijańskiej wspólnoty. W pierwszym Liście do Koryntian Paweł podejmuje problem braku jedności we wspólnocie korynckiej. Pojawiła się ona w rozbiciu wspólnoty korynckiej w czasie wieczerzy eucharystycznej. Oto na ucztowanie członków wspólnoty, które poprzedzało liturgię eucharystyczną, przybywali wcześniej bogatsi członkowie wspólnoty i spożywali przyniesione przez siebie pokarmy nie troszcząc się o tych, którzy przybywali później, a byli to ubodzy i niewolnicy. To egoistyczne postępowanie zaprzeczało temu, co głosi wspólnota w liturgii eucharystycznej, a w wymiarze praktycznym rozbija jej jedność. „Sprzeczność między tym, co wspólnota uroczyście obchodzi, a sposobem jej zachowania się sprawia, że przepowiadanie i uobecnienie śmierci Jezusa staje się znakiem sądu, zamiast być znakiem zbawienia”¹⁷. Święty Paweł potępia takie zachowania. „Czyż nie macie domów, aby tam jeść i pić? Czy chcecie znieważać Boże zgromadzenie i zawstydząć tych, którzy nic nie mają?” (1 Kor 11,22). Swoje napomnienie skierowane do członków wspólnoty korynckiej święty Paweł kończy ostrzeżeniem: „Kto spożywa chleb lub pije kielich Pański niegodnie, winny będzie Ciała i Krwi Pańskiej” (1 Kor 11,27).

Motywy Eucharystii pojawia się również w 1 Kor 10 i także tutaj ma wymiar etyczny, choć nie tak wyraźnie, jak w 1 Kor 11. Oto napomnienie świętego Pawła: „Kielich błogosławieństwa, który błogosławimy, czyż nie

¹⁶ J. Ratzinger, *Bóg jest blisko...*, dz. cyt., s. 39.

¹⁷ A. Gerken, *Teologia...*, dz. cyt., s. 44.

jest udziałem we Krwi Chrystusa? Chleb, który łamiemy, czyż nie jest udziałem w Ciele Chrystusa? Ponieważ jeden jest chleb, przeto my, liczni, tworzymy jedno Ciało. Wszyscy bowiem bierzemy z tego samego chleba” (1 Kor 10,16-17). Wydaje się nawet, że w tym tekście święty Paweł tylko dlatego mówi o Eucharystii, ponieważ chce uzasadnić postulat, by każdy z członków wspólnoty brał pod uwagę innych członków wspólnoty, ich sytuację osobistą zróżnicowaną, ale takie same prawa w uczcie eucharystycznej. „Jeden jest chleb”, „tworzymy jedno ciało”, ale chleb, którym się łamiemy „jest udziałem w Ciele Chrystusa”. Jak łatwo zauważyć, Paweł używa terminu „chleb” w dwóch znaczeniach: sakramentalne Ciało Chrystusa podawane w postaci chleba oraz ciało Chrystusa, którym jest wspólnota wierzących.

Podobnie jak święty Paweł, również ewangelista Łukasz widzi w liturgii eucharystycznej źródło porządku życia wspólnoty. Po słowach ustanowienia Eucharystii w tekście Łk 22,19-20 następują bezpośrednio dwa świadectwa Łukaszowej teologii Eucharystii. Pierwsze z nich to zapowiedź zdrady: „Lecz oto ręka mojego zdrajcy jest ze Mną przy stole” (22,21)¹⁸. Te słowa Jezusa wypowiedziane w kontekście ustanowienia Eucharystii stanowią ostrzeżenie „przed sakramentalizmem, w którym zapomina się o postawie etycznej”¹⁹. Mimo udziału w wieczerzy eucharystycznej można było nadal pozostać zatwardziałym aż do zdrady. Podobnie w życiu chrześcijan: samo uczestnictwo w Eucharystii nie daje samo z siebie – bez odpowiedniej postawy etycznej – gwarancji spotkania z Jezusem.

Oto drugi przykład Łukaszowej teologii Eucharystii: spór uczniów o pierwszeństwo. „Powstał również spór między nimi o to, który z nich zdaje się być największy” (Łk 22,24). Oto odpowiedź Jezusa: „Największy między wami niech będzie jak najmłodszy, a przełożony jak sługa! Któż bowiem jest większy? Czy ten, kto siedzi za stołem, czy ten, kto służy? Czyż nie ten, kto siedzi za stołem? Otóż Ja jestem pośród was jak ten, kto służy” (Łk 22,26-27). A zatem – taka jest myśl i nauczanie Jezusa – Eucharystia buduje wspólnotę, w której przełożёнstwo powinno być służbą, a nie panowaniem.

¹⁸ Według komentarza Biblii Poznańskiej – „Udział Judasza w wieczerzy eucharystycznej podlega dyskusji. Tekst Marka, który mówi o Judaszu przed ustanowieniem Eucharystii, przemawia przeciwko jego udziałowi w tym obrzędzie” (jednak Łk 22,21 zdaje się zakładać obecność Judasza w Wieczerzy Paschalnej).

¹⁹ A. Gerken, *Teologia...*, dz. cyt., s. 49.

Podczas Ostatniej Wieczerzy (por. J 13,1-17), a prawdopodobnie również przedtem, Jezus usługiwał swoim uczniom podczas obchodzonych z nimi świąt²⁰. Ten przykład powinien być nie tylko wzorem dla apostołów, ale i dla chrześcijan, że liturgia eucharystyczna zobowiązuje przełożonych wspólnot do wykonywania swojej funkcji jako służby na rzecz braci.

Reasumując: z rozważań nad biblijnymi tekstami eucharystycznymi wynikają dwa zasadnicze wskazania dla życia chrześcijańskiego.

1. Eucharystia będąc źródłem życia chrześcijańskiego i w konsekwencji formując całe nasze życie chrześcijańskie, „staje się również znakiem chwały Boga w świecie przez przemianę życia tych, którzy ją przyjmują”²¹. Ale staje się takim znakiem wtedy, gdy podstawową normą moralną i religijną regulującą życie chrześcijanina jest miłość bliźniego. Dzięki miłości żywionej ku wszystkim bliźnim chrześcijanin trwa w zjednoczeniu z Bogiem (1 J 4,7-5,4). Taka też była ostatnia modlitwa Jezusa: „Aby miłość, którą Ty Mnie umiłowałeś była w nich i Ja w nich” (J 17,26b).

2. Ale w tym „zobowiązującym” wskazaniu mieści się też fundament chrześcijańskiego optymizmu. Ostatnie słowa Jezusa zanotowane w Ewangelii Mateusza brzmiały: „Oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni aż do skończenia świata” (Mt 28,20). Nie były to słowa pożegnania, ani tylko obietnicy – to były słowa opisujące rzeczywistość, bosko-ludzką rzeczywistość: Chrystus, umarły i zmartwychwstały, pozostaje z nami w Eucharystii jako wierny towarzysz naszej drogi. Dlatego za świętym Pawłem zawsze możemy powtarzać: „Wszystko mogę w Tym, który mnie umacnia” (Flp 4,13).

²⁰ Por. Mk 10,45: „Syn Człowieczy nie przyszedł, aby służono, lecz aby służyć i dać swoje życie na okup za wielu”.

²¹ Z. Kiernikowski, *Materiały...*, dz. cyt., s. 6.